

FIDIN

ANTIBIOTICARAPPORTAGE 2001

opgesteld door
de FIDIN Werkgroep Antibioticumbeleid

juni 2002

Den Haag

INLEIDING

Antibioticumresistentie is een serieus probleem in de humane geneeskunde en heeft geleid tot een groter bewustzijn met betrekking tot het gebruik van antibiotica bij mensen, maar ook bij dieren. Vastgesteld is dat onzorgvuldig gebruik van antibiotica de groei van resistentie in de hand werkt, waarbij tevens de aanname speelt dat resistentie bij dieren kan worden overgedragen op de mens.

Onderdeel van de strategie tegen antibioticumresistentie is het monitoren van het gebruik van antibiotica bij mens en dier. De FIDIN, de belangenvereniging van Fabrikanten en Importeurs van Diergeneesmiddelen in Nederland, voert met betrekking tot de monitoring van het gebruik van diergeneesmiddelen een actief beleid. De FIDIN heeft meegewerkt aan de totstandkoming van een schatting van de verbruikcijfers van antibiotica bij landbouwhuisdieren in 1992, 1994 en 1996, door de Faculteit der Diergeneeskunde in Utrecht.¹ Sinds 1999 houdt de FIDIN een jaarlijkse rapportage, gebaseerd op een onafhankelijk en gevalideerd informatiesysteem, uitgevoerd door Farminform. Alle FIDIN-leden hebben hun afzetgegevens van antibiotica, in kilogrammen actieve stof en, indien mogelijk, naar doeldier, gemeld aan Farminform. De verschillende actieve stoffen zijn ingedeeld in 6 hoofdgroepen. Producten die zijn geregistreerd voor een bepaald doeldier, zijn opgenomen in de betreffende diergroep. Producten die bij meerdere doeldieren kunnen worden toegepast, zijn ondergebracht in de groep multi-species. Deze groep vertegenwoordigt bijna 70% van het totale antibioticumgebruik. De leden van de FIDIN hebben geen betrouwbaar inzicht bij welk doeldier de multi-species middelen exact worden toegepast. Het onderzoek dat de Faculteit der Diergeneeskunde hiernaar verricht, kan daarover mogelijk meer duidelijkheid geven.

De FIDIN-leden vertegenwoordigen niet de totale Nederlandse markt voor diergeneesmiddelen. Dit kan leiden tot een maximale afwijking van de cijfers van 5%.

RESULTATEN VAN DE MONITORING

Gebaseerd op het hierboven beschreven monitoringsysteem, is de volgende afzet van verschillende groepen van antibiotica gemeten:

Groepen antibiotica	kg actieve stof (x 1000) in 2001	toename t.o.v. 2000	% van het totale gebruik
Penicillinen/cefalosporinen	40	7 %	10 %
Tetracyclinen	211	3 %	54 %
Macroliden	18	9 %	5 %
Aminoglycosiden	11	- 4 %	3 %

¹ Verbruikcijfers van antibacteriële diergeneesmiddelen bij landbouwhuisdieren, A. Pijpers, J. Fink-Gremmels, J. van Turnhout, februari 1998.

Fluorochinolonen	6	-19 %	1 %
Trimethoprim/sulfa's	94	14 %	24 %
Andere	11	-6 %	3 %
Totaal	391	5 %	100 %

In vergelijking tot 2000, is het totale door de FIDIN-leden gerapporteerde diergeneeskundige gebruik met ruim 5% toegenomen. De indeling in categorieën is tussen 2000 en 2001 onveranderd gebleven. Twee categorieën (tetracyclinen en trimethoprim/sulfa's) vertegenwoordigen meer dan 75% van het totale diergeneeskundige gebruik. Dit cijfer benadrukt de continue waardering van dierenartsen voor "oude" antibiotica - sulfa's werden ontdekt in de 30-er en 40-er jaren, tetracyclinen en trimethoprim in respectievelijk 1953 en 1962. Ook het volgen van de formularia draagt bij aan het gebruik van oudere middelen. De nieuwere middelen, zoals fluoroquinolonen, vertegenwoordigen slechts 1% van het totale gebruik.

Naar diersoort kunnen de verbruikcijfers als volgt worden uitgesplitst:

Diersoorten	Kg actieve stof (x 1000) in 2001	toename t.o.v. 2000		% van het totale gebruik
		kg (x 1000)	%	
Multi-species	263	7	3 %	67 %
Rund/kalf	53	-4	-8 %	14 %
Varken	64	15	32 %	16 %
Pluimvee	8	2	30 %	2 %
Gezelschapsdieren	2	-	23 %	1 %
Andere	1	-	-	- %
Totaal	391	20	5 %	100 %

De groep multi-species is verreweg de grootste groep met bijna 70% van het gebruik. Dit zijn vooral producten die voor verschillende species landbouwhuisdieren zijn geregistreerd. Het is voor de FIDIN niet mogelijk te achterhalen welke de precieze verdeling tussen species is; daarom is een verdere onderverdeling van deze groep achterwege gelaten.

De hoeveelheid diergeneesmiddelengebruik kan worden gerelateerd aan het aantal dieren en dierziekten. Tegenover een geringe daling van de veestapel staat toename van het gebruik. De veestapel is in 2001 ten opzichte van 2000 als volgt afgenomen; het aantal runderen van 4,1 naar 4,0 miljoen dieren, het aantal varkens van 13,2 naar 13,1 miljoen dieren en de aantallen pluimvee van 104 naar 100 miljoen kippen.² De toename in hoeveelheid actieve stof van antibiotica (met name doxycycline, amoxicilline en trimethoprimsulfa combinaties)

² CBS Landbouwtelling 2001.

kan worden verklaard door het voorkomen van een aantal ziekten bij met name varkens, zoals de wegwijz ziekte en PMWS. Bij de bestrijding van deze ziekten bleek regelmatige inzet van antibiotica noodzakelijk. De MKZ-crisis in het voorjaar van 2001 heeft ogenschijnlijk geen invloed gehad op het antibioticumgebruik. Verder valt niet uit te sluiten dat er verhoogd gebruik van therapeutische antibiotica is ontstaan als gevolg van het verbod op bepaalde antimicrobiële groeibevorderaars per 1 juli 1999. Daarnaast is er sprake van veranderde diermanagementsystemen die niet noodzakelijkerwijs leiden tot verlaagd diergeneesmiddelen-gebruik. Het gebruik van fluoroquinolonen, is in 2001 met 19% gedaald. Deze middelen worden nog steeds met grote terughoudendheid ingezet.

Ook in andere Europese landen is een zekere toename van het gebruik waarneembaar. In Denemarken groeide het gebruik in 2000 met 64% ten opzichte van 1999.³ In Engeland nam in 2000 het therapeutisch gebruik van diergeneesmiddelen met 11% toe.⁴

Overigens moet bij de interpretatie van het aantal kilogrammen werkzame stof rekening worden gehouden met het verschil in doseringen van de verschillende antibiotica. Doseringen kunnen variëren van 20-50 mg/kg per dag voor tetracyclinen tot 2,5 mg/kg per dag voor potentere stoffen als fluorochinolonen en 1 mg/kg per dag voor cefalosporinen. Minder gebruik van potentere middelen kan een oorzaak vormen voor een toename van het gebruik van tetracyclinen en trimethoprimsulfa combinaties.

CONCLUSIES

- De FIDIN, de belangenvereniging van fabrikanten en importeurs van diergeneesmiddelen in Nederland, heeft in lijn met haar open en pro-actieve beleid een monitoringsysteem opgezet om het diergeneeskundig gebruik van antibiotica in kilogrammen actieve stof en waar mogelijk toegerekend naar doeldier in beeld te brengen.
- Meer dan 75% van het totale diergeneeskundig gebruik van antibiotica bestaat uit tetracyclinen en trimethoprimsulfa combinaties, relatief "oude" middelen. 1% bestaat uit het gebruik van de meer recent geïntroduceerde fluoroquinolonen.
- Bijna 70% van het totale gebruik betreft multi-species producten met indicaties voor gebruik bij meerdere species. Het opsplitsen van dit gebruik naar individuele species valt voor de FIDIN moeilijk betrouwbaar te realiseren.
- De belangrijkste factor van de toename van 5% is de bestrijding van een aantal hardnekkige ziektes in met name de varkenssector.

³ Zie Agrarisch dagblad d.d. 28 december 2001. "Onverklaarbare sterke groei gebruik antibiotica in Denemarken".

⁴ Sales of antimicrobial products used as veterinary medicines, growth promoters and coccidiostats in the UK in 2000 (<http://www.noah.co.uk/papers/antimicrosales2000.htm>).

- Bij de interpretatie van het aantal kilogrammen werkzame stof dient rekening te worden gehouden met het verschil in doseringen van potentere en minder-potentere antibiotica.

Voor vragen kunt u contact opnemen met
het FIDIN secretariaat

Mr Drs J.F. Schutte

Tel. nr.: 070-351.48.51

E-mail: fidin@fidin.nl